

ΕΘΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΙΤΑΛΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Ελληνορωμαϊκές - Ελληνοϊταλικές Σπουδές (Λογοτεχνία-Ιστορία και Πολιτισμός)»

«Ο ελληνικός αποικισμός στη Δύση και η γέννηση της Μεγάλης Ελλάδας»

[Α.Ε. 2018-2019]

Διδάσκων: Paolo Daniele Scirpo

Μεταδιδακτορικός ερευνητής Κλασικής Αρχαιολογίας

Στόχος του σεμιναρίου είναι η εισαγωγή στην αρχαία ιστορία και την αρχαιολογία της Μεγάλης Ελλάδος και της Σικελίας από την Αρχαϊκή έως την Ελληνιστική περίοδο (8ο-3ο αιώνα π.Χ.), εστιάζοντας την προσοχή των διδασκομένων στην ένταξη των Ιταλιωτών και Σικελιωτών στον ελληνικό κόσμο.

Το πρώτο μέρος αφιερώνεται στην εξιστόρηση της άφιξης των αποίκων και της ίδρυσης των πόλεων στην ιταλική χερσόνησο και το δεύτερο στο αντίστοιχο φαινόμενο στην Σικελία. Με τη βοήθεια των φιλολογικών και αρχαιολογικών τεκμηρίων, θα παρουσιαστεί και η συνάντηση του λατινικού κόσμου με τους Έλληνες της Δύσεως.

A.E. 2018-2019

Πρόγραμμα Σεμιναρίου

Δευτέρα, 15/10/2018

Μαθημα 1^ο

Η Σικελία στον ελληνικό κόσμο (8^{ος}-3^{ος} αι. π.Χ.)

Δευτέρα, 29/10/2018

Μάθημα 2^ο

Η Μεγάλη Ελλάδα. Μία σύντομη ιστορική ανασκόπηση.

Δευτέρα, 12/11/2018

Μαθημα 3^ο

Η Τοπογραφία και η πολεοδομία των εν Σικελία αποικιών

Δευτέρα, 26/11/2018

Μαθημα 4^ο

Η Αρχιτεκτονική (Α' μέρος)

Δευτέρα, 10/12/2018

Μαθημα 5^ο

Η Αρχιτεκτονική (Β' μέρος)

Δευτέρα, 14/01/2019

Μαθημα 6^ο

Οι εν Σικελία Πανελλήνιες και τοπικές λατρείες

Βιβλιογραφία

Α) Ελληνόφωνα

- Μ. Χατζόπουλος, *Ο Ελληνισμός της Σικελίας κατά τη Ρωμαιοκρατία*, Αθήναι, 1976.
Ε. Greco, *Αρχαιολογία της Μεγάλης Ελλάδας*, Θεσσαλονίκη, 2001.
Ε. De Miro, *Η ελληνική τέχνη στη Σικελία*, Αθήναι, Εκδόσεις Γκόννη, 2015.
P.D. Scirpo, *Italy's Lost Greece. Η χαμένη Μεγάλη Ελλάς*, στο Χρ. Μητσοπούλου, Β. Νικολόπουλος, Μ. Φιλήμωνος (επιμ.), «*Η αρχαιολογία στην Ελλάδα του σήμερα: μνημεία και άνθρωποι σε κρίση*». Πρακτικά του Διεπιστημονικού Συνεδρίου (Αθήναι, 19-20/3/2015), [Δημοσιεύματα της Ένωσης Αρχαιολόγων Ελλάδος «*Ηώς*», 2], Αθήναι, 2016, σσ. 41-52.

Β) Ξενόγλωσσα

Η Σικελία πριν τους Έλληνες

- L. Bernabò Brea, *La Sicilia prima dei Greci*, Milano, 1958².
E. Sjöqvist, *Sicily and the Greeks: studies in the interrelationship between the indigenous populations and the Greek colonists*, Ann Arbor, 1973.
L. Bernabò Brea, “*Eolie, Sicilia e Malta nell’età del Bronzo*”, in *Congresso Internazionale di Studi sulla Sicilia Antica IV*, 52-53.
M.I. Finley, *Storia della Sicilia Antica*, Bari-Roma, 1985².
V. La Rosa, “*Le popolazioni della Sicilia: Sicani, Siculi, Elimi*”, in *Italia omnium terrarum parens*, 3-110.
G. Nenci, “*L’etnico Elymoi e il ruolo del panico nell’alimentazione antica*”, in *ASNP*, s. III, XIX, 4, (1989), 1255-1265.
E. De Miro, “*Recenti ritrovamenti micenei nell’Agrigentino*”, in *Congresso Micenologico II*, III, 995-1012.
R. Ross Holloway, *The Archaeology of Ancient Sicily*, London, 1991.
S. Tusa, *La Sicilia nella preistoria*, Palermo, 1992².
N. Cusumano, *Una terra splendida e facile da possedere. I Greci e la Sicilia*, Roma, 1994.
V. La Rosa, “*Περιφέρεια και στο μύθο; Περιπλανήσεις στη μυκηναϊκή παρουσία στην Κρήτη και τη Σικελία*”, in *Περιφέρεια του Μυκηναϊκού κόσμου*, 339-343.
V. La Rosa, “*L’incontro dei coloni greci con le genti anelleniche della Sicilia*”, in *I Greci in Occidente*, 523-532.
R. Sammartano, *Origines Gentium Siciliae. Ellenico, Antioco, Tucidide*, Roma, 1998.
R. Leighton, *Sicily before History. An archaeological survey from Palaeolithic to the Iron Age*, London, 1999.
C.J. Smith - J. Serrati (eds.), *Sicily from Aeneas to Augustus. New approaches in archaeology and history*, Edinburgh, 2000.
R.M. Albanese Procelli, *Sicani, Siculi, Elimi. Forme di identità, modi di contatto e processi di trasformazione* [Biblioteca di Archeologia, 33], Milano, 2003.
R. Panvini, “*Η νότιο-κεντρική περιοχή της Σικελίας και οι σχέσεις της με το Αίγαιο και την Κρήτη από τον 16^ο έως τον 6^ο αι. π. Χ.*”, in *Πλοές*, 131-134.
C.M. Antonaccio, “*The Western Mediterranean*”, in *A Companion to AG*, 314-329.

Ο ελληνικός αποικισμός

- T.J. Dunbabin, *The Western Greeks. The History of Sicily and South Italy from the foundation of the Greek Colonies to 480 B.C.*, Oxford, 1948.
E. Kirsten, *Die griechischen Polis als historisch-geographisches Problem des Mittelmeerraumes*, Bonn, 1956.
J. Bérard, *La colonisation grecque de l’Italie méridionale et de la Sicile dans l’Antiquité. L’histoire et la légende*, Paris, 1957².
J. Bérard, *L’expansion et la colonisation grecques jusqu’aux guerres Médiques*, Paris, 1960.
A. Schenk von Stauffenberg, *Trinakria. Sizilien und Grossgriecheland in archaischer und frühklassischer Zeit*, München-Wien, 1963.
D. Adamesteanu - L. Bernabò Brea - E. De Miro - A. Di Vita - A. Gallina - G.V. Gentili - L. Rocchetti - G.C. Susini - V. Tusa, s.v. *Sicilia*, in *EAA*, VII, (1966), pp. 257-276.
M. Miller, *The Sicilian colony dates*, New York, 1970.
F. Coarelli - M. Torelli, *Sicilia*, Roma-Bari, 1984.
F. Cordano, *Antiche fondazioni greche*, Palermo, 1986.
A.J. Domínguez, *La colonización griega en Sicilia: Griegos, indígenas y Púnicos en la Sicilia Arcaica: interacción y aculturación*, I-II, [BAR I.S., 549], Oxford, 1989.
C. Micciché, *Mesogheia. Archeologia e storia della Sicilia centro-meridionale dal VII al IV secolo a.C.*, Caltanissetta-Roma, 1989.
E. De Miro, s.v. *Sicilia*, in *EAA*, Suppl.², V, (1971-1994), 242-252.
G. Shepherd, “*The pride of most colonials. Burial and religion in the Sicilian colonies*”, in T. Fischer-Hansen (ed.), *Ancient Sicily*, Copenhagen, 1995, 51-82.
I. Morris, “*The absolute chronology of the Greek colonies in Sicily*”, in K. Randsborg (ed.), *Absolute chronology: archaeological Europe 2500–500 BC*, 51-59.
J. Boardman, *The Greeks Overseas*, London, 1999⁴.
G. Voza, *Nel segno dell’antico*, Siracusa, 1999.
T. Fischer-Hansen, T.H. Nielsen, C. Ampolo, “*Sikelia*”, in *IACP*, 172-248.